

Elméleti módszerek lipidek és membránfehérjék tanulmányozására

Hegedűs Tamás

tamas@hegelab.org

MTA-SE Molekuláris Biofizikai Kutatócsoport
SE Biofizikai és Sugárbiológiai Intézet

Fehérjék szerkezetének és dinamikájának jelentősége

A betegség molekuláris szintű oka?
A gyógyszer-kötő zseb alakja?

37°C-on, oldatban nem egy szerkezet létezik,
hanem egy konformációs sokaság.

Számítógépes modellezés jelentősége

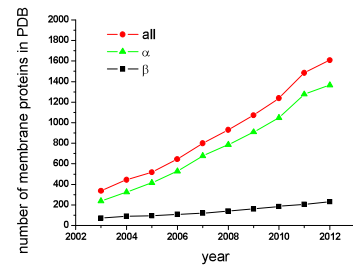
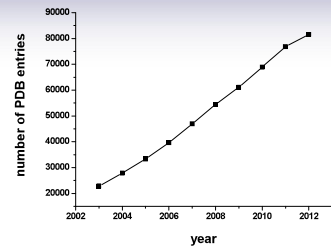
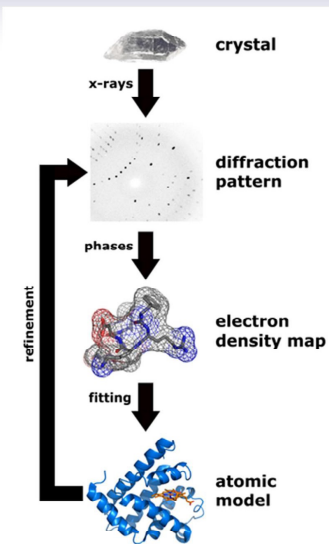
Atomi szintű információt ad mozgásokról.

Kísérletes módszerek általában nem
szolgáltatnak közvetlen információt az
atomi szintű történésekről.
(pl. EPR, Xlinks: nem, de NMR: igen)

Membránfehérjék szerkezeti modellezése

- Kísérleti adatok alapján
- Homológia modellezés
- „Threading” vagy ”fold recognition”

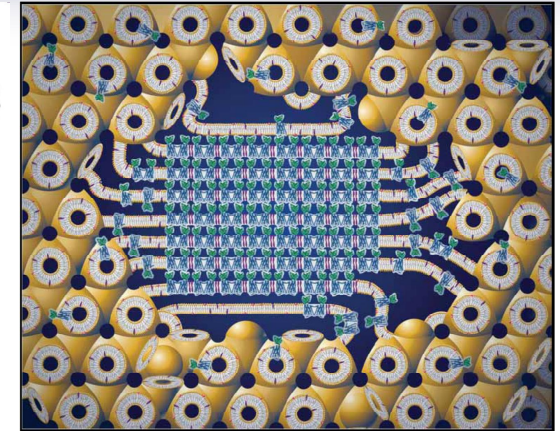
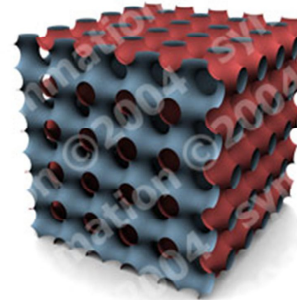
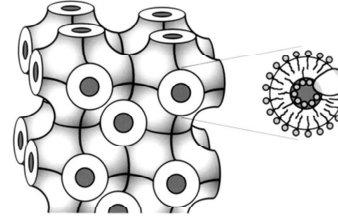
Szerkezet meghatározás – Röntgen kristallográfia

pdbtm.enzim.hu, Tudsány Gábor

Szerkezet meghatározás – cubic phase

monoolein/water

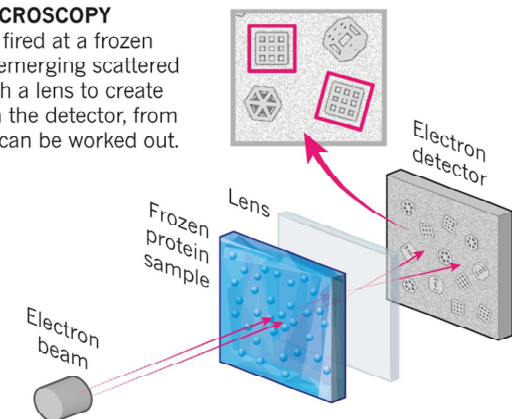

Szerkezet meghatározás – „single particle”

Cryo-electron microscopy

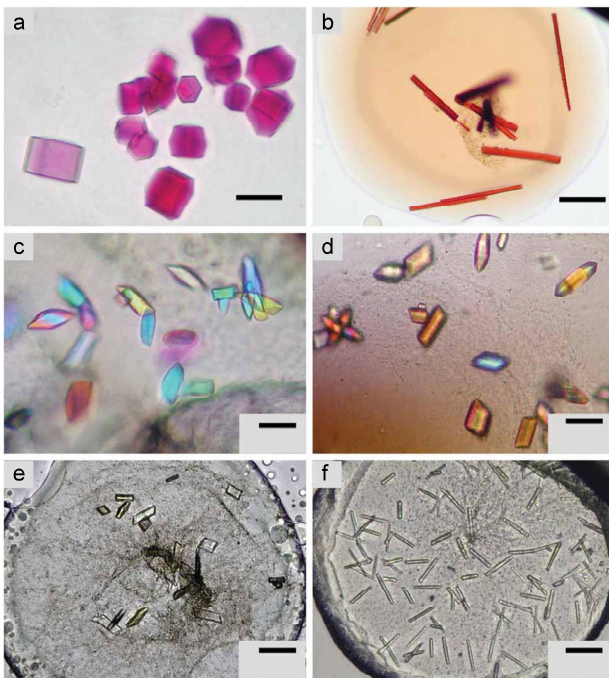
CRYO-ELECTRON MICROSCOPY

A beam of electron is fired at a frozen protein solution. The emerging scattered electrons pass through a lens to create a magnified image on the detector, from which their structure can be worked out.

© nature

Ewen Callaway, Nature | News Feature
The revolution will not be crystallized: a new method sweeps through structural biology, 09 September 2015

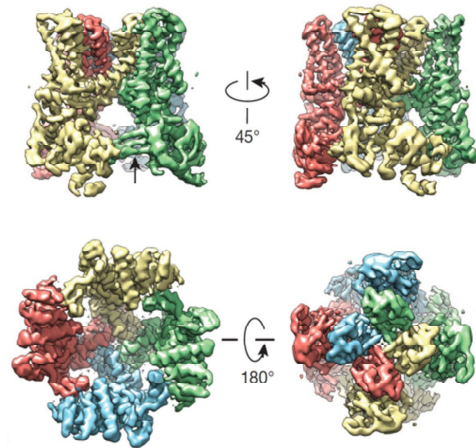

Crystals of membrane proteins growing in the lipidic mesophase.

- (a) bacteriorhodopsin
- (b) light-harvesting complex II
- (c) adhesin/invasin OpcA
- (d) vitamin B12 transporter BtuB
- (e) human $\beta 2$ adrenergic receptor-T4 lysozyme chimera
- (f) carbohydrate transporter from *Pseudomonas*

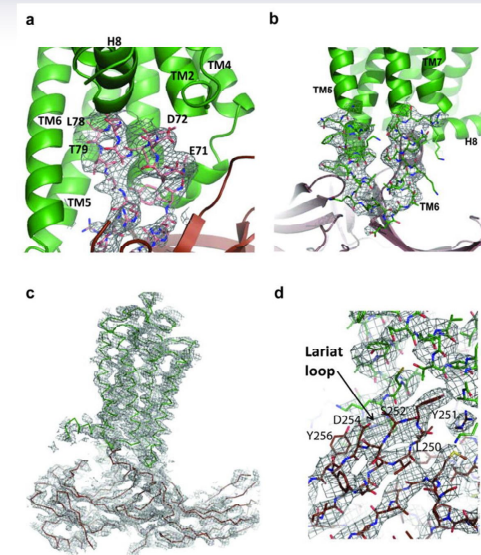
Szerkezet meghatározás – „single particle”

The TRPV1 channel detects the burn of chilli peppers, and this 3.4-Å structure is considered super-hot in the structural-biology world.

Szerkezet meghatározás – „single particle”

Free Electron Laser (FEL)

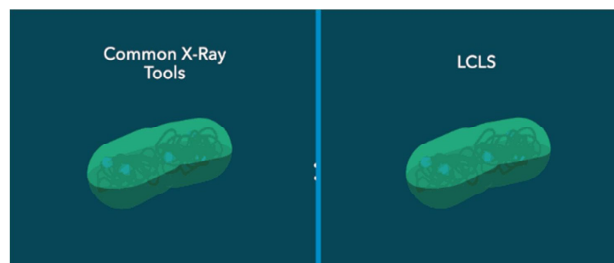

Nature. 2015 Jul 30;523(7562):561-7.

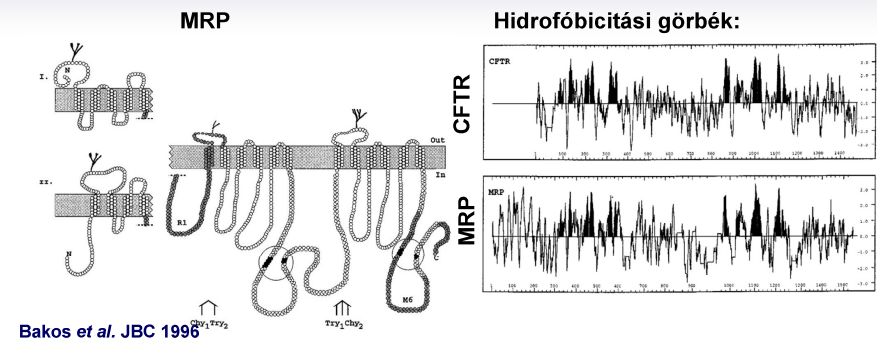
Crystal structure of rhodopsin bound to arrestin by femtosecond X-ray laser.

Szerkezet meghatározás – „teljes sejt”

Free Electron Laser (FEL)

Membránfehérjék topológiája

Bakos et al. JBC 1996

CFTR topológiája kísérletekből ismert
Chang et al. J Biol Chem. 1994 Jul 15;269(28):18572-5

Kísérletes topológia meghatározási módszerek:

- tag – felismerés
- Cys hozzáférhetőség

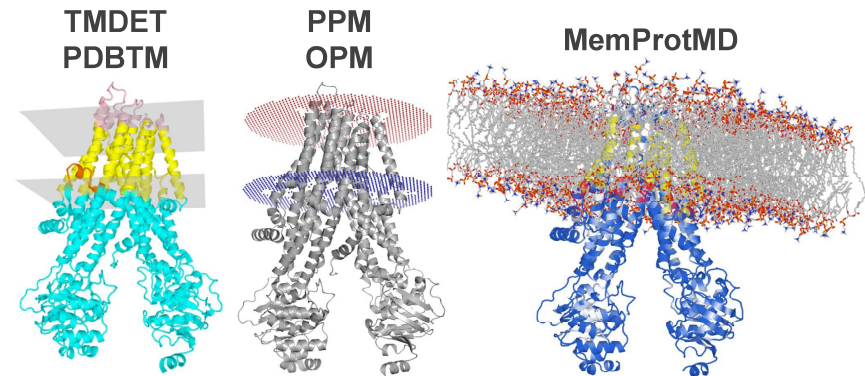
Membrántopológia és TM hélixek predikciója szekvencia alapján

pl. CCTOP.enzim.hu

- Szekvencia alapján
- TMH és más részek között más az aminosav eloszlás
- Biológiai tudás figyelembevételének lehetősége
- Több prediktor integrálása

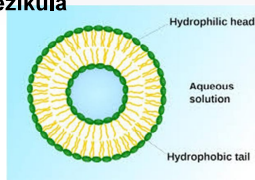
TM hélixek predikciója szerkezet alapján

1. „water accessible area”, lipid kettősréteg lehetséges helye, pontozás – fitness függvény
2. molekula dinamika szimulációk

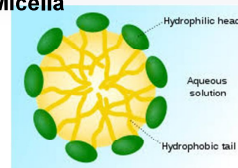

Membrán mimetikumok / membrane mimetics

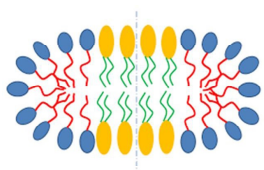
Vezikula

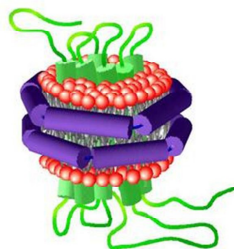
Micella

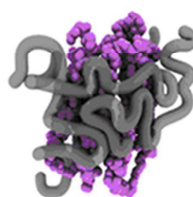
Bicella

Nanodisc

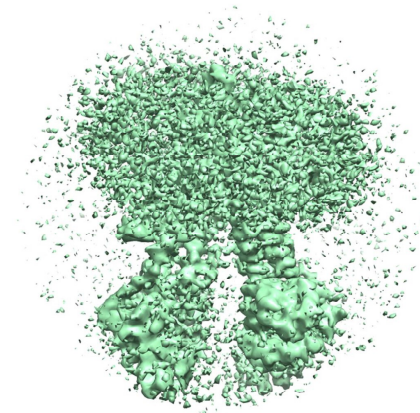

Amphipol

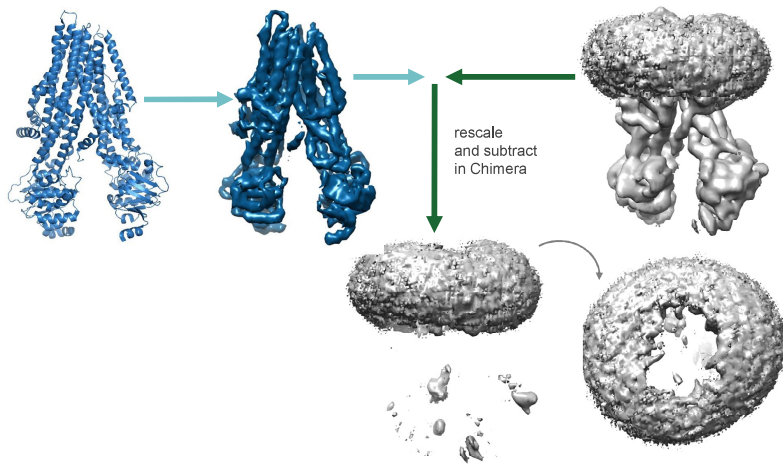

Membrane embedment data is in the electron density maps

CFTR (PDBID: 5UAK) EMD

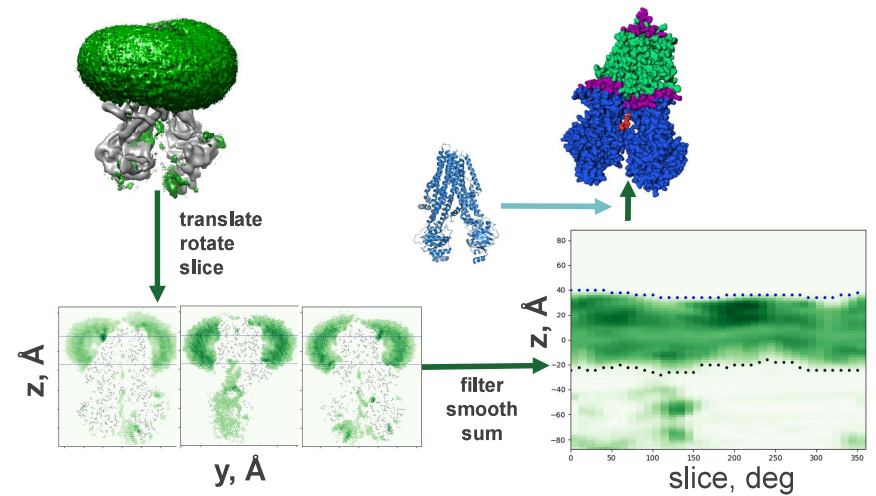

A membrane blob can be extracted from the electron density map

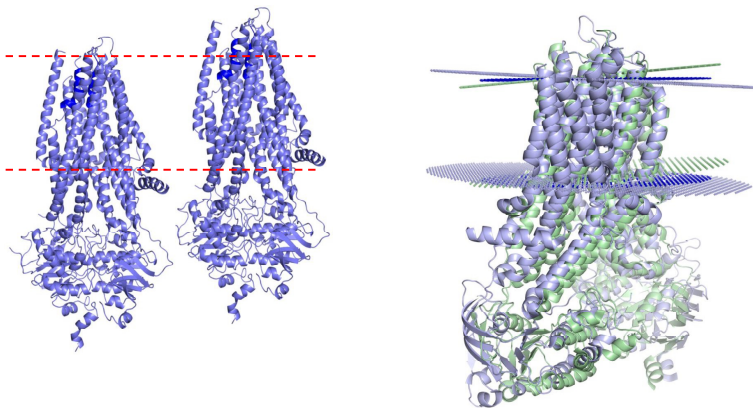
<http://memblob.hegelab.org>

The MemBlob can be converted to membrane boundaries

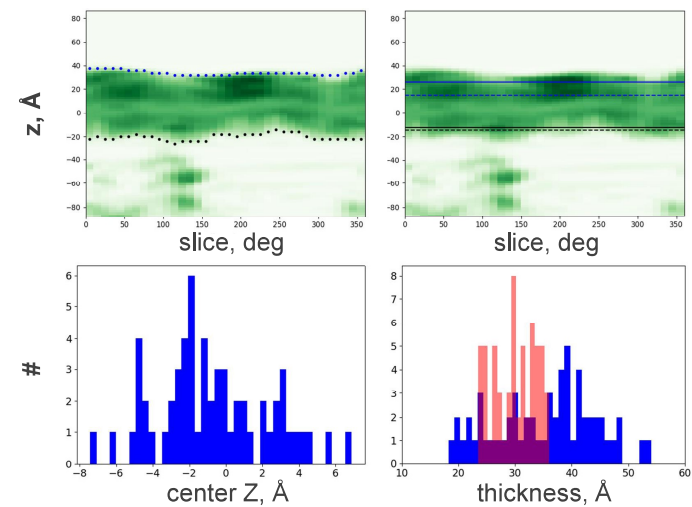

<http://memblob.hegelab.org>

Localization and tilting in a bilayer

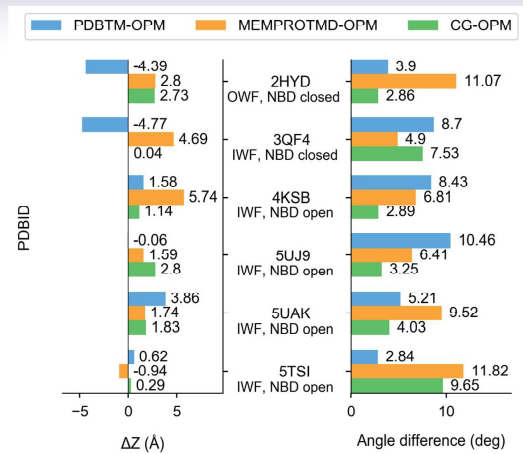

The deeper embedment could protect the protein

<http://memblob.hegelab.org>

Tilting and localization in a bilayer

Homológia modellezés I.

- Templát keresés
- Szekvencia illesztés
- Modellezés
- Energia-minimalizálás

BLOSUM (BLOCKS of Amino Acid Substitution Matrix) matrix is a substitution matrix

	Ala	Arg	Asn	Asp	Cys	Gln	Glu	Gly	His	Ile	Leu	Lys	Phe	Pro	Ser	Thr	Trp	Tyr	Val
Ala	4																		
Arg	-1	6																	
Asn	-2	0	6																
Asp	-3	-3	4	6															
Cys	0	-3	-3	-3	9														
Gln	-1	1	0	0	-3	6													
Glu	-1	0	0	2	-4	2	6												
Gly	0	-2	0	-1	-3	-2	-2	6											
His	-2	0	1	-1	-3	0	0	-2	8										
Ile	-1	-3	-3	-3	-1	-3	-3	-4	-3	4									
Leu	-1	-2	-3	-4	-1	-2	-3	-4	-3	2	4								
Lys	-1	2	0	-1	-3	1	1	-2	-1	-3	-2	5							
Phe	-1	-1	-2	-3	-1	0	-2	-3	-2	1	2	-1	5						
Pro	-2	-3	-3	-3	-2	-3	-3	-3	-1	0	-3	0	6						
Ser	-1	-2	-2	-1	-3	-1	-1	-2	-3	-3	-1	-2	-4	7					
Thr	1	-1	1	0	-1	0	0	-1	-2	-2	0	-1	-2	-1	4				
Trp	0	-1	0	-1	-1	-1	-1	-2	-2	-1	-1	-1	-2	-1	1	5			
Tyr	-3	-3	-4	-4	-2	-3	-2	-3	-2	-3	-1	1	-4	-3	-2	11			
Val	-2	-2	-2	-3	-2	-1	-2	-3	2	-1	-1	-2	-1	3	-3	-2	2	7	
Val	0	-3	-3	-3	-1	-2	-2	-3	-3	3	1	-2	1	-1	-2	0	-3	-1	4

Alignement – pl. ClustalW

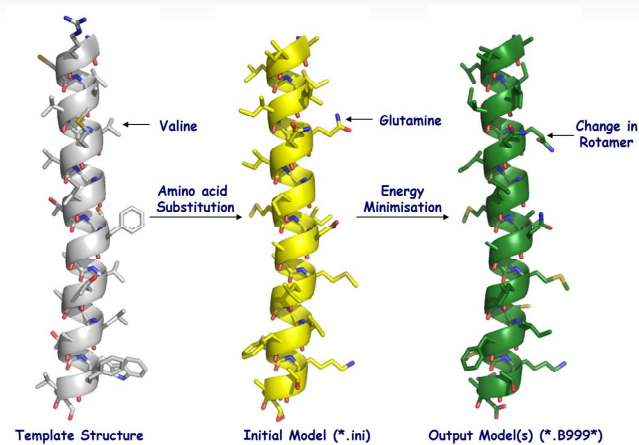
CLUSTAL W (1.83) multiple sequence alignment

```

2HYD      -----MIKRYLQPVK-----PYKIRIFATIIVGIIKFGIPMLIP
3B5X      -----WQTFKRLWTYIR-----LYKAGLVVSTIALVINAAADTFMI
CFTR_HUMAN MQRSPLEKASVSVSKLFFSWTRPILRKGYRQRLSDIYQIPVSDADNLS
              *      :      :      :      :      :      :
              5      10     15     20     25     30     35
M I K R Y L Q P V K - - - - - P Y K I R I F A T I I V G I I K F G I P M L I P
- - - - - W Q T F K R L W T Y I R - - - - - L Y K A G L V V S T I A L V I N A A A D T F M I
M Q R S P L E K A S V S V S K L F F S W T R P I L R K G Y R Q R L S D I Y Q I P V S D A D N L S

```

Homológia modellezés II.

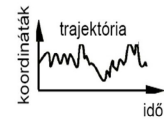
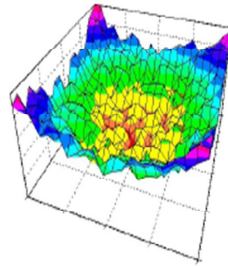

Van szerkezet, mozgassuk meg!

Molecular dynamics

Molekuláris dinamika (MD)

- valós potenciálfelület
- mozgásegyenletek idő-lépésenkénti numerikus megoldása
- trajektória

A „force field”

Baker (2007)

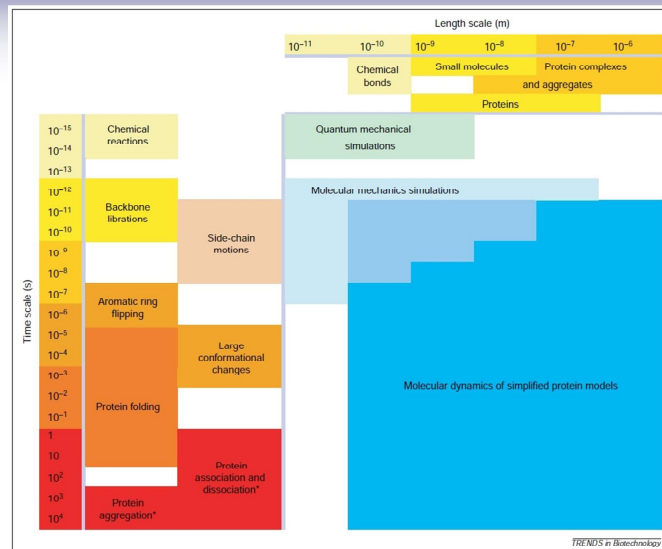
$$E_{\text{prot}} = W_{\text{rot}} E_{\text{rot}} + W_{\text{atr}} E_{\text{atr}} + W_{\text{rep}} E_{\text{rep}} + W_{\text{solv}} E_{\text{solv}} + W_{\text{pair}} E_{\text{pair}} + W_{\text{mbenv}} E_{\text{mbenv}} + W_{\text{hbond}} E_{\text{hbond}} - E_{\text{ref}}$$

$$E_{\text{mbenv}} = \sum_i^{\text{natom}} \Delta G_i^{\text{ref}}(z') - (1 - f(z')) * (\Delta G_i^{\text{ref, chex}} - \Delta G_i^{\text{ref, water}})$$

TABLE II. Atomic Contribution to the Solvation Free Energy in Water and Cyclohexane

	Water	Chex		Water	Chex
CR	-0.890	-1.350	NH3	-20.000	-1.145
CH1E	-0.187	-0.645	NC2	-10.000	-0.200
CH2E	0.372	-0.720	N	-1.000	-1.145
CH3E	1.089	-0.665	OH1	-5.920	-0.960
CR1E	0.057	-0.410	O	-5.330	-1.270
NH1	-5.950	-1.145	OC	-10.000	-0.900
NR	-3.820	-1.630	S	-3.240	-1.780
NH2	-5.450	-1.145	SH1E	-2.050	-1.855

„Események” időskálája

F. Ding and N.V. Dokholyan, TRENDS in Biotechnology, 23:450 (2005)

Egyszerűsített (Coarse Grain) modellek

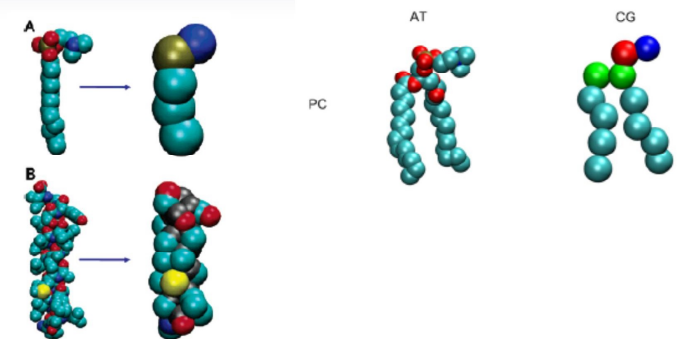

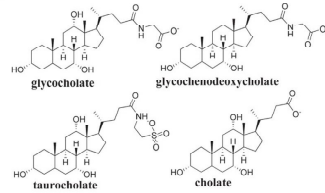
Figure 1. Atomistic (left-hand) and coarse-grained (right-hand) models compared for (A) a DPC molecule and (B) a GpA helix. Colors for atoms:

Sansom, Oxford University
Marrink, Groningen, MARTINI force field

Lipid struktúrák összeszerelődése

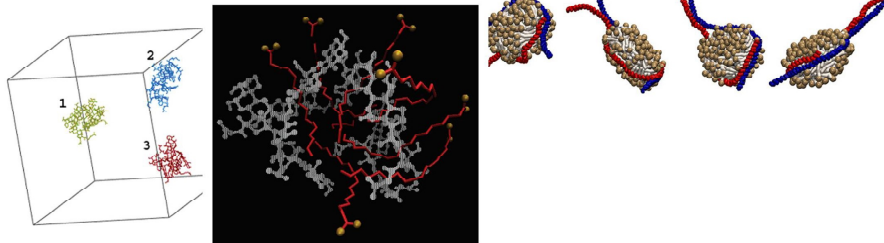
Molecular dynamics simulations of
glycocholate-oleic acid mixed micelle assembly.

Langmuir 2010, 26(7), 4687–4692

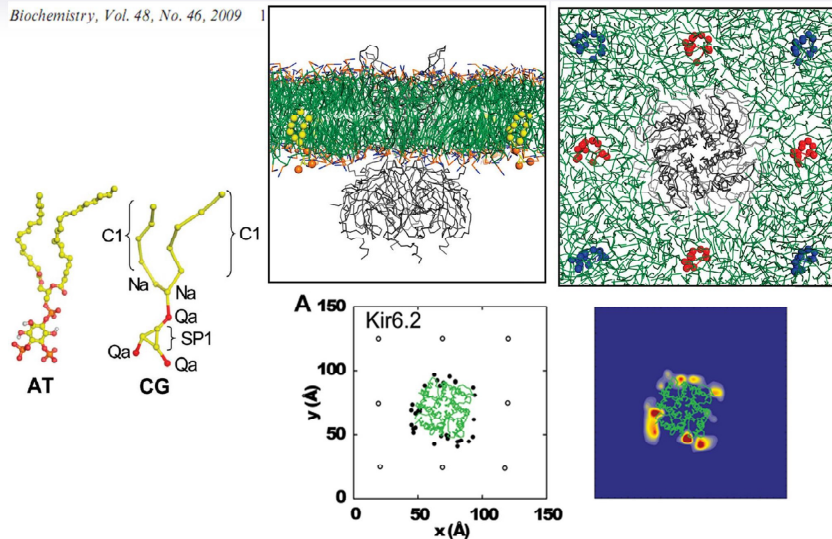
A.Y. Shih et al. / *Journal of Structural Biology* 157 (2007) 579–592

Figure 1. Chemical structures of the four common bile salts: glycocholate, glychenodeoxycholate, taurocholate, and cholate.

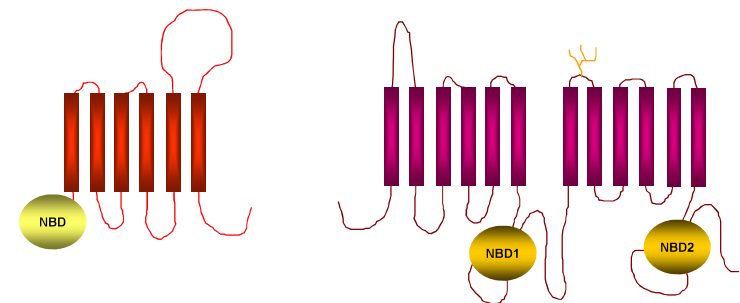

PIP2 kötődése Kir kálium csatornához

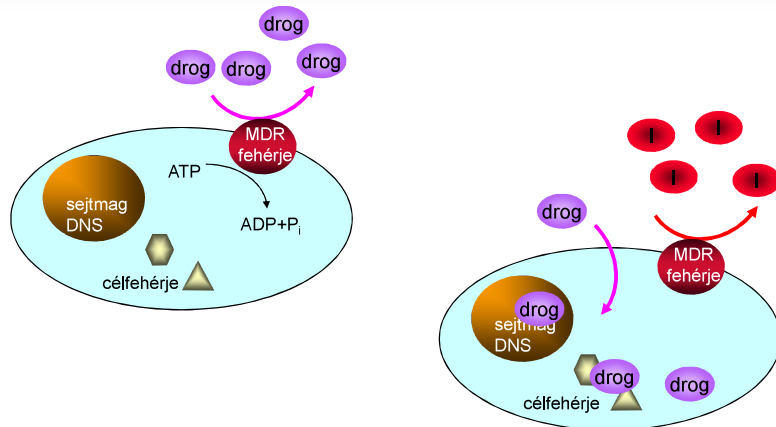
Biochemistry, Vol. 48, No. 46, 2009

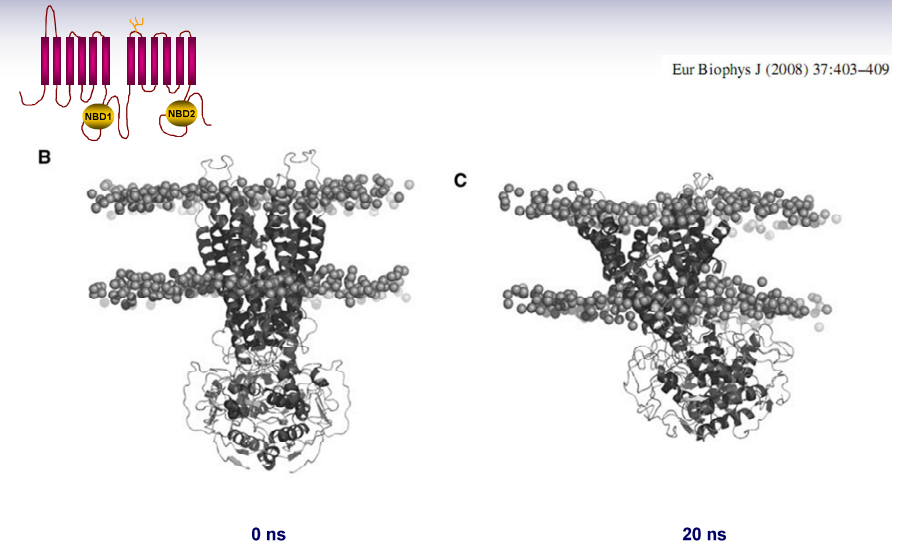
ATP Binding Cassette (ABC) fehérjék

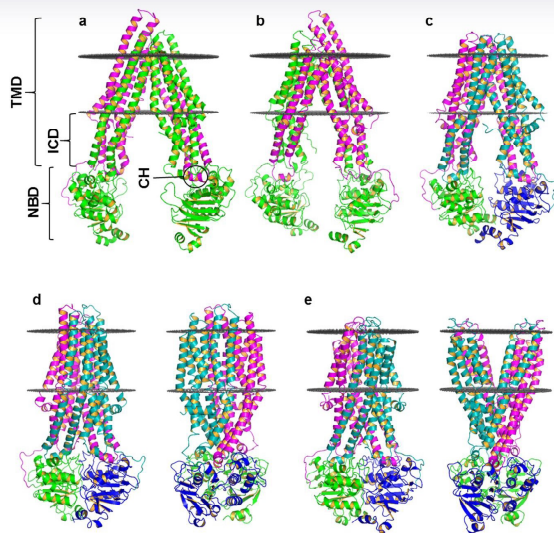
A multidrog-rezisztencia és felfüggesztése

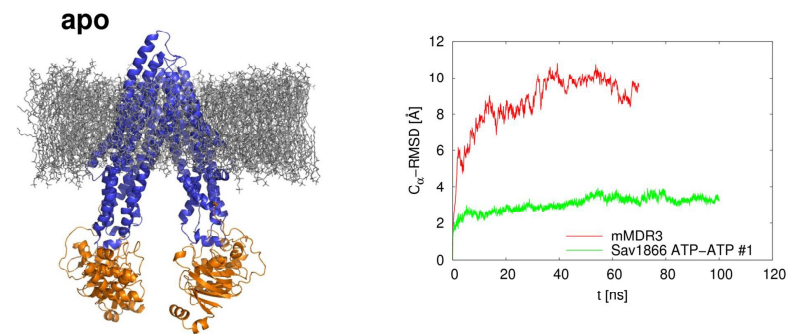
Fehérjék konformációinak stabilitása

ABC fehérjék konformációi (Type I)

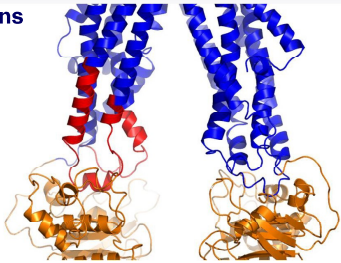

Az alul nyitott apo szerkezet nem stabil

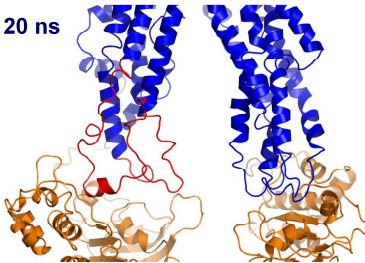

Az alul nyitott apo szerkezet nem stabil

t = 0 ns

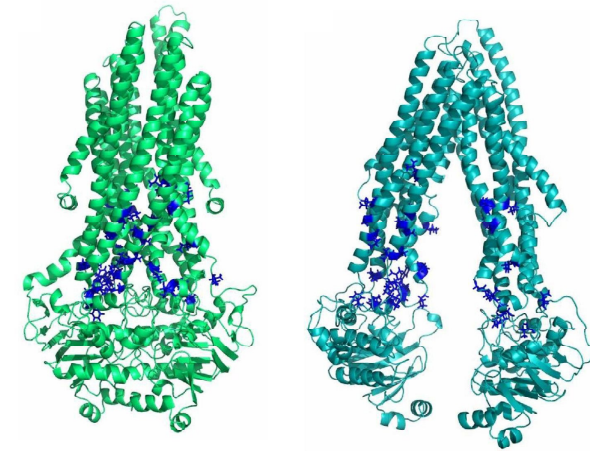

t = 20 ns

rendszer	megtartott hélix tartalom
Sav1866 ATP/ATP #1	90.04%
hMDR1 holo	91.84%
hMDR1 apo	64.30%
mMDR3	63.13%

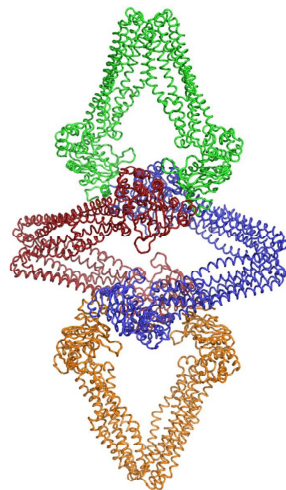
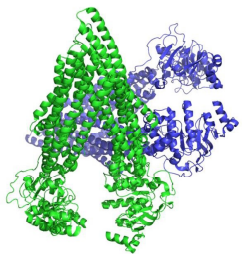
Hidrofób aminosavak kerülnek felszínre

Alul nyitott apo szerkezet elemi cellája

mMDR3, PDBID:3G5U

MsbA, PDBID:3B5W

Események modellezése *biased MD*

- Hogyan befolyásolja az ATP hidrolízise a fehérje dinamikáját?
PI. steered MD
- Hogyan történik meg az átmenet az „alul-zárt” konformációból az „alul-nyitott” konformációba?
PI. targeted MD